

Література:

1. Науково-практичний коментар розділу IV «Повноваження поліції» та розділу V «Поліцейські заходи» Закону України «Про Національну поліцію» / Т.П. Мінка, Р.В. Миронюк, В.А. Глуховець та ін. ; за заг. ред. Т.П. Мінки. – Х. : Право, 2016. – 178 с.
2. Фролов О.С. Способи та форми попередження про намір застосування сили // Актуальні проблеми розвитку суспільної думки і практики управління: 36. наук, праць / Запоріж. ін-т держ. і муніцип. упр-ня; редкол. В.В. Глазунов (голови, ред.) та ін. /.- Вип.3.- Запоріжжя, 1997-С. 123-125.
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України – 2015. - № 40-41. - Ст.379. (з наступними змінами та доповненнями).
4. Каплунов А.И. Правовое регулирование применения сотрудниками милиции огнестрельного оружия: проблемы и пути совершенствования // Государство и право. – 2001, - №5, с. 77.

Христов
Олександр Леонідович,
доцент кафедри
криміналістики, судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОДОРОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

З ціллю уникнення будь-якого роду відповідальності, деякі правопорушники дуже ретельно готуються до вчинення злочину, продумавши наперед свої дії, та можливості залишення своїх слідів. Проте запах кожної людини залишається в тому місці, де б вона, не перебувала. Виходячи з цього, роль одорологічної експертизи і використання її результатів відіграє велике значення під час досудового розслідування.

Останнім часом у Великій Британії, Данії, Латвії, Литві, Нідерландах, Німеччині, Польщі, Республіці Білорусь, Росії, Словенії, Угорщині, Фінляндії, Чехії, Естонії та в інших країнах світу помітно зростає зацікавленість слідчих, суддів та інших процесуальних суб'єктів інформацією, яку отримують за допомогою лабораторного дослідження слідів і зразків запаху людини на основі біоаналізатора запаху – нюху спеціально підготовленого експертного собаки-детектора [1, с.4]. Однак в Україні одорологічні дослідження та експертизи сьогодні не знаходять широкого застосування.

Так, лабораторії одорологічної експертизи в нашій країні існують тільки в експертних підрозділах ОВС в НДЕКЦ у Вінницькій, Житомирській та Миколаївській областях. За даними ДНДЕКЦ МВС України, у 2011 р. цими лабораторіями виконано 358 експертиз та 390 досліджень, у яких досліджено 1601 об'єкт; у 2013 р. - 403 експертизи з дослідженням 874 об'єктів [2; 3, с. 179].

Проблема одорологічного методу дослідження, на думку Р.С. Белкіна, має п'ять аспектів: природничо-науковий, технічний, процесуальний, етичний і тактичний. Якщо розглянути перший з них, то він включає в себе питання про індивідуальність і відносність незмінності запаху, про методику відбору, засобах збереження і технічних прийомах використання запахових проб або предметів зі слідами запаху [4, с. 78-79]. Ця думка підтверджується дослідженнями біологів, кінологів, медичних працівників і великою кількістю криміналістів.

М. В. Салтевський, досліджуючи це питання, зазначив, що запах може розглядатися у двох значення. У першому випадку терміном «запах» визначають об'єктивну властивість фізичних тіл, що полягає в безперервному виділенні в зовнішнє середовище часток їх речовин – молекул, які утворюють запаховий слід. Іншими словами терміном «запах» визначають суб'єктивне відчуття (відображення, уявний образ), яке виникає в людини чи тварини в результаті взаємодії часток пахучої речовини з нюховими рецепторами [5, с. 178]. Треба відзначити, що зброя, залишена на місці вчинення злочину, може містити певну інформацію про злочинця (відбитки пальців, сліди крові, одорологічні сліди та ін.) [6, с. 300]. Однак ,В.І. Старовойтов та О.В. Саламатін вважають, що запахи є біологічною властивістю і не фіксуються нечутливими приладами [7, с. 48, 57].

Невирішеність цього питання як на законодавчому, так і на науково-теоретичному рівні, породжує принципові дискусії стосовно можливостей і форм застосування цього методу дослідження в кримінальному провадженні. Докладний аналіз найбільш принципових думок прихильників та противників можливості використання службово-розшукових собак (біологічних детекторів) у розслідуванні можна знайти у роботах Р.С. Белкіна, так він зазначив, що можливість використання розшукової собаки не передбачено в кримінально-процесуальному законодавстві Російської Федерації. Дане твердження також стосується і кримінально-процесуального законодавства України. У цьому контексті В.О. Гусєва, досліджуючи зазначену точку зору, висловлює дещо відмінні думки з цього приводу. Зокрема, автор вважає, що дійсно у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) службово-розшуковий собака взагалі не згадується, як і не згадується жоден із видів криміналістичних обліків та інших техніко-криміналістичних засобів і методів виявлення й дослідження доказів. І зазначає, що кримінальне процесуальне законодавство не може містити вичерпного переліку техніко-криміналістичних прийомів збирання і

дослідження доказів. Відсутність у КПК України згадки про той чи інший засіб або прийом ще не означає заборону їх застосування. Так, КПК України не згадує жодного пошукового засобу, але застосування їх, наприклад, під час огляду або обшуку не викликає сумнівів [8, с. 69-70]. Крім того, чинне законодавство України не накладає заборону на використання наукових, технічних та інших спеціальних знань, якщо вони дають змогу вирішення завдань під час досудового розслідування.

Враховуючи результати аналізу науково-дослідної літератури, можна сказати, що застосування одорологічного методу в Україні ще перебуває в стадії обговорення і вирішення. Зрозуміло, що вирішення цієї проблеми інструментальними методами поклато б край спорам про допустимість одорологічної експертизи. Як один із варіантів вирішення проблеми, Р.С. Белкин пропонує в очікуванні такого рішення використовувати вже існуючі напрацювання в галузі ефективного застосування апробованих форм використання одорології [4, с. 94].

Таким чином, ми можемо погодитися з позицією В.О. Гусевої, яка зазначає, що вирішення проблем застосування в процесі доказування результатів дослідження запахових слідів лежить не у законодавчій, а у науковій площині. На сьогодні виникає необхідність практичної роботи з розширення та розвитку проведення одорологічних досліджень під час розслідування різних видів злочинів. До неї необхідно залучати не лише кіннологів, а й фахівців у галузі біології, хімії, медицини тощо, які володіють певними знаннями про механізм і закономірності утворення запахових слідів та можуть запропонувати сучасні наукові методики їх дослідження.

Крім того, повноцінне використання слідів запаху у кримінальному судочинстві вбачається тільки за умов отримання одорологією офіційного закріплення у практиці. На нашу думку, це може сприяти підвищенню ефективності розслідування злочинів.

Література:

1. Курс лекцій з криміналістики. Основи одорології / Т.О. Коросташова, Ю. О. Ланцедова, О. С. Тунтула; [за наук. ред. О. А. Кириченка]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – 56 с. – (Авторська лекція).
2. Про результати службової діяльності НДЕКЦ при ГУМВС, УМВС, УМВС на транспорті : звіти ДНДЕКЦ за 2008-2013 рр.
3. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія / І. В. Пиріг. - Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. – 432 с.
4. Белкин Р. С. Проблема одорологического метода / Р.С. Белкин // Курс криминалистики : в 3-х т. – Т. 3 : Криминалистические средства приемы и рекомендации. – М.: Юрист, 1997. – с. 75-94.
5. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному викладі): підручник / М. В. Салтевський. - К.: Кондор, 2004 - 588 с.

6. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. - 4-е вид., перероб. і доп. - Х.: Право, 2008. - 464 с.
7. Белкин Р.С. Использование запаховой информации при расследовании убийств и других преступлений против личности: учеб. пособие / Р. С. Белкин, Т.Н. Шамонова, В.И. Старовойтов В. И. и др. – М.: ЭКЦ МВД, 1997. – 72 с.
8. Гусева В. О. Використання результатів одорологічного дослідження як доказів у кримінальному провадженні / В.О. Гусева // Право і безпека. - 2015. - № 3 – с. 68-7

Доля
Людмила Миколаївна,
начальник відділу НДЛ
проблем правового та організаційного
забезпечення діяльності Міністерства
Державного науково-дослідного інституту МВС
України, старший науковий співробітник,
кандидат юридичних наук

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Глибинні перетворення, які сьогодні здійснюються в Україні, стосуються вдосконалення діяльності всіх органів державної виконавчої влади. Не виключенням є й МВС України, в якому відбувається повномасштабна реформа з метою створення сучасного європейського правоохоронного відомства. За останній час вже зроблені вагомі кроки щодо впровадження цієї реформи. Одним із ключових аспектів реформи є створення Національної поліції, яку можна назвати основним суб'єктом забезпечення правоохоронної функції і, яка служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Основний напрям організації удосконалення управління МВС України в умовах реформування полягає у необхідності втілення в життя рішень керівництва держави щодо побудови правової держави. Організація управління має вибудовуватися на принципах відповідальності за конкретні види діяльності.

Концепцією першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ України (далі – Концепція) визначено, що система центральних органів виконавчої влади з правоохоронними та правозастосовними функціями, діяльність яких спрямовується та координується Міністром внутрішніх справ, не відповідає реальним і потенційним загрозам національній безпеці. Повноваження Міністра